

quæ convincit fuisse conveniens ut Christus nihil nobis in scriptis traderet, est ita fecisse eum, quem constat nihil potuisse facere vel omittere, quod non fuerit conveniens. Dixi tamen super art. 1 hujus 3 part., interdum dici conveniens, quod non est malum, sed recta aliqua ratione fieri potest. Quidquid enim bonum est, ea ratione conveniens dici potest, et hoc sensu nulla est hic difficultas. Quod enim Christus Dominus per se ipsum doctrinam suam scriberet vel non scriberet, ex se indifferens est, et sine dubio potuit propter aliquam honestam rationem vel fieri, vel omitti. Unde, cum de facto omissum sit, non est dubium quin consulto et non casu fuerit a Christo factum, et consequenter quod propter honestum finem effectum sit, atque adeo quod in hoc sensu fuerit conveniens. Alio vero modo dicitur conveniens, quod consideratis omnibus, magis eligendum judicatur, vel quia propter se est amabilis, vel quia ad res alias est utilius; et in hoc sensu non est facile rationem reddere cur fuerit conveniens, ut Christus doctrinam suam scriptam non reliquerit. Neque fortasse id dicere est admodum necessarium, nam si aliquid scripsisset, non deessent rationes plures, propter quas id convenientius crederetur, vel saltem erat res æque indifferens, quia et scribendo, et non scribendo æque commode ac sufficienter potuit Christus finem suum assequi, et nostræ salutis ac instructioni providere. Si tamen hoc verum est (ut revera esse videtur), hinc satis probabiliter concludi potest, convenientius fuisse ut Christus in sua doctrina scribenda nullam operam poneret. Quia scriptioni intendere, per se non est expetibile, neque Christo ad aliquam ejus perfectionem dignitatemve necessarium. Si ergo ad commodum nostrum, neque erat necessarium, neque utilius, impertinens fuit Christo hujusmodi actio. Quod autem nobis necessaria non fuerit, notum est. Quod autem nec utilior, patet, quia quidquid Christus per seipsum scribere potuit, potuit etiam per alios, et cum eodem fructu, et æquali certitudine et auctoritate. In quo differt multum scriptura a voce viva. Nam scriptura, a quocunque manet, non magis movet, neque illuminat, dummodo omnino eandem doctrinam, et eisdem verbis contineat, et eadem veritatis auctoritate munita sit. Quæ omnia potuit habere Scriptura facta a Christo per ministros suos, et non per seipsum; at vero viva vox tam ad docendum, quam ad movendum, et delectan-

dum, magnam vim et energiam habet a persona loquentis, et ideo maxime oportuit ut hoc saltem modo Christus nos doceret.

3. *Responsio ad objectionem.* — Ex his facile est intelligere vim rationum D. Thomæ. Nam prima fundatur non solum in hoc, quod modus docendi voce melior est ac perfectior, sed etiam quia, illo posito, aliud nihil ad Christi perfectionem vel ad nostram utilitatem referebat. Secunda vero solum est congruentia quædam, quia videtur magis consentaneum excellentiæ tantæ doctrinæ, ut in ipso modo docendi primi ac supremi doctoris ejus, indicatum sit illam litteris comprehendere non posse. Tertia etiam est optima, quia, supposito Scripturam illam non fuisse necessariam, convenientius fuit servare ordinem suavis providentiæ Dei, ut homines per homines doceantur. Ex his etiam facile intelliguntur quæ de hac quæstione disseruit Aug., l. 1 de Consensu Evang., c. 7 et sequentibus. Ex quo etiam intelligere licet ad Christi auctoritatem pertinuisse, ut scriptoribus ejus tanta fides haberetur, ac si ipse per se ipsum scripsisset.

4. *Dubium.* — *Responsio.* — *Nihil ad doctrinam in scriptis a Christo relictum.* — *Christus digito scripsit in terra cur.* — Hic vero optabit scire quispiam quæ fides adhibenda sit iis qui dicunt Christum aliquid scriptitasse. Nam Eusebius, 4 lib. Hist., c. 13, refert se vidisse epistolam a Christo Domino scriptam, et ad regem Abgarum missam. Joan. etiam 8 legimus Christum digito scripsisse in terra. Respondetur, certissimum esse Christum nihil scripsisse ad docendum, seu quod doctrinam contineret; ita enim docet universæ Ecclesiæ traditio. Nec enim verisimile est Christum scripsisse aliquid ad docendum, idque in Ecclesia nunquam fuisse receptum. De illa vero epistola, et res incerta est, nam inter apocryphas ponitur a Gelasio, et ignoratur (si forte talis extitit epistola) utrum a Christo per seipsum, an per aliquem discipulum sit scripta. Ac denique illa non fuit ad doctrinam tradendam, sed urbanitatis et salutandi causa.

5. Aliud vero quod ex Joann. 8 affertur non est ad rem. Primo, quia illa non erat scriptura permanens et durabilis, de qua nunc loquimur. Secundo, quia non erat ad docendum, sed ad significandum iis qui adulteram accusabant, dignos esse qui in terra scriberentur, juxta illud Jer. 17: *Recedentes a te in terra scribentur*, ut indicavit Hier., l. 2 cont. Pelag.; et Rabanus, in Joann.; et Ambros.,

epist. 76, dum ait: *Peccatores in terra scribuntur, justi in cælo.*

DISPUTATIO XXX,

In tres sectiones distributa.

DE CHRISTO DOCTORE EJUSQUE DOCTRINA.

1. In superiori tomo, disp. 46, in initio, adnotavi pertinuisse ad Christum, quatenus sacerdos est et Summus Ecclesiæ Pontifex, munus docendi ac prædicandi hominibus; hujus vero rei tractationem, quamvis cum disputatione de sacerdotio Christi conjuncta videretur, in hunc tamen locum distulimus, tum ut servarem D. Thomæ ordinem; tum etiam quia Christus in mortali vita hoc præcipue munus exercuit, postquam se hominibus manifestare cepit. Possent autem de hac re multa disputari, quæ vel in superioribus sunt dicta, vel ad alia Theologiæ loca spectant, et ideo, ne eadem repetamus, neque ad peregrinas quæstiones divertamus, indicabo breviter omnia, et ea seligam quæ ad præsens institutum spectant. Primo ergo inquiri posset an in Christo Domino fuerint omnia quæ ad perfectum doctorem necessaria sunt. Sed circa hanc rem videantur quæ diximus de scientia, gratia, innocentia ac perfecta vita ejus, nam hæc sunt quæ perfectum aliquem doctorem constituunt: hic ergo solum dicendum, qua ratione conveniat Christo hoc munus seu jus docendi homines. Secundo, inquiri posset quibus et ubi prædicaverit, de qua re satis dictum est in commentariis art. 1 et 3. Tertio, quid seu quam doctrinam docuerit, et hæc res pertinet ad materiam de Fide et de Sacramentis; docuit enim doctrinam fidei et sacramentorum; hic satis est supponamus docuisse semper veritatem, non solum quia Deus erat, sed etiam quia vir summe sapiens ac summe justus non potuit aliud docere. Quia neque falli potuit, propter summam sapientiam, neque fallere, propter bonitatem et innocentiam. Unde etiam constat non quancunque veritatem, sed ad bonum animi spectantem docuisse, de quo nonnihil postea dicemus.

2. Quarto tractari potest quomodo docuerit. In quo multa continentur, scilicet, an verbo vel scripto, clare vel obscure, publice vel secreto, de quibus jam egimus. Rursus an sufficienter doctrinam suam tradiderit, et veram esse, ac fide dignam ostenderit, et hoc ad materiam fidei spectat, ubi de credibilitate

christianæ fidei latissime disseritur, et in sequenti disputatione agentes de miraculis Christi nonnulla insinuabimus. Deinde ad hoc etiam pertinet, quanta auctoritate, efficacique virtute verborum, atque adeo quo fructu vel scandalo prædicaverit, de quibus nonnulla dicemus. Ultimo dicendum est quanto tempore prædicavit. Nam de initio prædicationis ejus jam diximus fuisse post baptismum, seu tentationem ejus. Quot vero annis duraverit, hoc loco dicendum erit.

SECTIO I.

Utrum Christus ad docendos homines venerit, et perfecte munus illud obierit.

1. *Christus mundi doctor et magister divinitus datus.* — Dico primo, Christum Dominum esse missum a Patre in mundum, ut esset doctor hominum; est de fide. Quæ satis probatur Isai. 30: *Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, et non faciet avolare a te ultra doctorem tuum.* Quia ex quo Christus Ecclesiam docere cepit, non illam deseruit, sed eam semper docet per se; aut per discipulos suos. Et ideo nomen hoc *doctoris*, seu *magistri*, sibi specialiter reservari voluit idem Dominus, Matth. 23, dicens: *Nec vocemini magistri, quia magister vester unus est Christus*; de quo propterea dicit æternus Pater per eundem Isaiam, c. 55: *Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus*; et c. 49: *Parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Israel, et fœces Jacob convertendas. Dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ*; et c. 61: *Spiritus Domini super me, ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, et prædicarem captivis indulgentiam, et clausis apertionem.* Et Joel. 2: *Filii Sion, exultate, et lætamini in Domino Deo vestro, quia dedit vobis Doctorem justitiæ.* Quem locum de Christo esse intelligendum, nullus, qui Judæus non sit, negare poterit. Præsertim cum paulo inferius subjungatur: *Et erit post hæc, effundam de Spiritu meo super omnem carnem.* Quæ verba de Spiritu Sancti adventu interpretatus est Pet., Act. 2. Præterea ipsemet Christus testatus est de se Joan. 18: *Ego in hoc natus sum et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati*; et Luc. 4: *Ad evangelizandum pauperibus misit me.* Et ideo Matth. 11, ut se Christus ostenderet verum Messiam, inter alia signa hoc præbuit: *Pauperes evangelizantur.* Ac denique Joan. 3: *Vos*

(inquit), *vocatis me magister, et Domine, et bene dicitis, sum etenim*. Et ideo æternus Pater semel in baptismo, et iterum in transfiguratione, eum ut proprium doctorem nobis proposuit, dicens: *Hic est Filius meus dilectus, in quo bene complacui, ipsum audite*. Unde August., orat. de 5 Hæresibus, ad finem: *Gratias (inquit) tibi, Deus, æterna virtus, gratias tibi, Deus, Pater omnipotens, qui et Filium tuum ostendisti, et mihi in doctorem dedisti*. Ratio vero, seu congruentia est, quia ad salutem nostram, non tantum necessarium erat ut Christus redemptionem nostram perficeret, sed etiam ut viam salutis opere et verbo nobis ostenderet, alioqui non esset nobis sufficienter provisum, quia sine fidei et mediæ cognitione, quæ ad salutem necessaria sunt, nullus posset salvari. Et ideo (ut Gregor. inquit, 1 p. Pastor., c. 3): *Ita Deus in carne apparuit, ut non solum nos per passionem redimeret, sed etiam conversatione doceret*. Et ipse Dominus propter hanc causam seipsum appellat *bonum pastorem*, quod et verbo et doctrina oves suas pascit, et pro eis animam suam ponat. Unde in priori tomo, disput. 3, sect. 3, inter rationes quas adduximus, propter quas fait per se conveniens Deum fieri hominem, una fait ut ipsa Dei sapientia, quæ est *lux vera*, hominem doceret, ac viam salutis ostenderet.

2. *Potestas docendi in Christo unde orta*. — Dico secundo: potestas docendi per se convenit Christo ratione hypostaticæ unionis, unde non solum homines, sed etiam Angelos docere et illuminare potest. Conclusio est certa, quia Christus ratione unionis habet quod sit caput omnium, et consequenter ut possit in omnes influere, modo omnibus accommodato. Deinde ratione unionis est summus Sacerdos, ac supremus Ecclesie pastor; est autem de ratione summi Pontificis ut possit docere et illuminare sibi subditos. Habet etiam Christus, quia Deus homo est, quasi jus quoddam ad salvandos et redimendos homines, et hoc etiam titulo habet ut possit eos docere, quatenus hoc medium necessarium est ad salutem hominum. Et hinc fit potuisse Christum obligare omnes homines ad suam doctrinam audiendam, quam ipse per se, vel per discipulos suos prædicabat, quod ad potestatem excellentiæ Christi pertinet, de qua superiori tomo, disputatione 47, dictum est.

3. *Virtus docendi in Christo quam excellens*. — *Excellentia doctrinæ in Christo unde*. — Dico tertio: facultas seu virtus docendi fuit

major in Christo quam in ulla creatura esse possit. Hoc constat primo, quia in Christo major est scientia, et aliori modo, quam sit in ulla pura creatura, quam a principio habuit summe perfectam et connaturalem. Unde hoc illi singulare est, quod ita docet, ut nunquam discat, et ita sit magister, ut nunquam fuerit discipulus. Nam licet anima ejus in primo instanti suæ creationis a Verbo scientiam accepit, et ea ratione dici possit tunc didicisse, et habuisse magistrum Deum ipsum; quomodo intelligi possunt verba illa Joan. 7: *Doctrina mea non est mea, sed ejus qui misit me*, ut intelligit etiam Augustinus, l. 4 de Trin., c. 12; et Ambros., l. 2 de Fide, c. 4, et l. 5, c. 2; tamen quia unam et eandem personam cum Verbo componit, dicitur Christus hanc scientiam a se habere, ut sibi connaturalem, et ideo non tam didicisse, quam perfectam scientiam simul accepisse. Discere enim videtur quemdam motum, seu progressum ab imperfecto ad perfectum significare. Sicut etiam Christus ut Deus per æternam generationem habet scientiam a Patre, de qua etiam intelligi possunt verba illa: *Doctrina mea non est mea, sed ejus qui me misit*, ut exponunt Augustinus, 2 de Trin., cap. 2, et tract. 17 in Joan.; et Cyrillus, lib. 4 in Joan., cap. 42; et Chrysostomus, hom. 58 in Joan.; et nihilominus non potest proprie aut vere dici Verbum discere a Patre, quia per naturalem generationem ab illo habet scientiam perfectam. Ad hanc ergo modum loqui possumus de scientia humanitatis, quamvis nec tam perfecta illa sit, neque eodem modo connaturalis. Intelligendum ergo hoc est secundum quamdam imitationem, non vero secundum æqualitatem. Et huic modo loquendi favet Ambros., priori loco supra citato. Nam cum prius dixisset Christum ut hominem protulisse illa verba: *Mea doctrina non est mea*, subdit: *Judei cum doctrinam ejus secundum hominem quærent, et dicerent: Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit? respondit Jesus: Mea doctrina non est mea. Nam cum sine eruditione litterarum doceat, non quasi homo, sed ut Deus videtur docere, qui doctrinam non didicerit, sed invenerit. Adinventum enim omnem viam disciplina, et post hæc in terris visus est, et cum hominibus conversatus est, Baruc. 3*. Hæc est ergo prima causa, ob quam Christus in ratione doctoris super omnes eminet. Nam, ut de eo testatus est Baptista, Joan. 3: *Qui de celo venit, super omnes est, et quod vidit et audivit, hoc testatur*.

Secunda ratio est, quia in Christo est major sanctitas et vitæ puritas, quæ ad excellentiam doctoris maxime pertinet. Propter quod ipse dixit Joan. 9: *Quis ex vobis arguet me de peccato? et subjunxit: Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Tertia esse potest, quia Christus non solum habebat vim ad docendum exterius, proponendo veritatem (quod alii homines habere possunt), sed etiam interius illuminando, et virtutem dando ad intelligendum et credendum altissima mysteria, quæ ratio non attingit. Denique quia ita docet, ut etiam rudes, et quodammodo ad scientiam capessendam ineptos interdum subito sapientes reddat, et divinorum capaces mysteriorum. Quarta excellentia est, quia docendo non solum illustrat intellectum, sed etiam cor penetrat, ut Paul. ait, ad Hebr. 4. Propter quod merito dicebant discipuli, Joan. 6: *Quo ibimus? verba vitæ æternæ habes*. Et ideo, quando volebat, unico verbo ita excitabat hominem, ut suæ voluntati et vocationi statim obediret, quod divinæ virtuti et efficacis Verbi tribuendum est.*

4. *In modo docendi Christus inter omnes excellens*. — Ex quibus præterea intelligitur excelluisse etiam Christum in modo docendi, ut a. 1, ad 2, D. Thom. notavit, ubi ex quatuor conditionibus hoc declarat. Prima, quod suam doctrinam miraculis confirmabat. Secunda, quia loquebatur in virtute et efficacia ad persuadendum. Tertia, quia magna auctoritate suam doctrinam proponebat. Quarta, quia quod docebat, probitate vitæ confirmabat. Ubi Cajetanus addit conditiones alias, quæ magis sunt proprietates doctrinæ, quam modi docendi, scilicet excellentia doctrinæ, utilitas, rectitudo, integritas et consummata perfectio in rebus omnibus quæ ad mores pertinent. Sed hæc (ut dixi) in materia de fide latius explicanda sunt.

SECTIO II.

Utrum decuerit Christum cum ostensione et scandalo Judæorum docere.

1. Ratio difficultatis est, quia ipsemet Christus Dominus, Matth. 7, monet: *Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos*. Et Prov. 9, commonefacit Sapiens: *Noli arguere derisorem, ne oderit te*. Et Eccl. 8: *Non incendas carbones peccatorum, arguens eos, et ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum*. Cum ergo Christum non lateret doctrinam suam non profuturam Judæis,

sed potius futuram eis occasionem perpetrandi majora mala, non par erat ut eos doceret aut corripere. Nam et ratio charitatis hoc postulat, quæ prohibet dari proximis occasionem peccandi; et ratio etiam ipsius doctrinæ, ne otiose et sine fructu projiciatur, atque omnino contemnatur. Quamobrem dixit Augustinus, l. 50 Hom., in 41: *Si scirem non tibi prodesse, non te admonerem, non te terrerem*; et serm. 36 de Sanctis: *Solent (inquit) aliquoties Doctores Ecclesie, non pro negligentia, peccantium ab increpatione cessare, sed quia eos timeant ex ipsa castigatione ad peiora mala prorumpere*. Quam rationem docendi tanquam prudentem laudat et commendat, et 1 l. de Civit., c. 9: *Si propterea (inquit), quisque obfurgandis et corrigendis male agentibus parcat, quia opportunius tempus inquirat, vel eisdem ipsis metuit, ne deteriores ex hoc efficiantur, vel ad bonam vitam et piam erudiendos impediant infirmos alios, et premant, atque advertant a fide, non videtur esse cupiditatis occasio, sed consilium charitatis*. Eadem autem est ratio de doctrina et de correptione, et hæc omnia, quæ Augustinus describit, in Christi prædicatione et doctrina, usu venerunt; fuisset ergo charitatis consilium Judæos ita dispositos non docere. Unde Hier., super Amos 5, in hanc sententiam videtur interpretari verba illa: *Ideo prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est: Quando (inquit) vir ecclesiasticus et prudens in domo Dei multas impietates esse cognoverit, et non solum multas, sed et fortes, quæ opprimere possint justitiam, taceat in illo tempore, nec det sanctum canibus*. Ac denique Gregor., l. 6 in 1 Regum, c. 2, prope finem: *Quandoque (inquit) mala regum, et terræ magnorum toleranda sunt, ne exasperati ad peiora dilabantur*. Unde tandem augetur difficultas, quia prædicatio Christi exemplum esse debuit futuris Evangelii prædicatoribus; sed si prædicare aut docere non debent, quando majus timetur damnum quam fructus speretur; ergo nec docere Christus debuit cum tanta Judæorum ostensione.

2. *Peccata publica etiam cum proximorum offensione quando corrigenda*. — Hæc difficultas fere communis est in materia de correptione fraterna et de scandalo. Nam de illa interrogari solet (ut videre est 2. 2, q. 33, a. 7) an interdum sit facienda publice, etiamsi is, qui corrigitur, non sit emendandus: de scandalo vero tractari etiam solet, an propter aliquorum scandalum correptio sit omittenda, atque eadem est ratio de doctrina. Et ad

utrumque quaestionem definiendam regula generalis est, quam hic statuit D. Thom., salutem multitudinis praefendam esse bono privato cujuscunque personae. Unde si doctrina per se bona sit, et ad salutem populi necessaria, aut valde utilis, vel ad bonum promovendum vel ad vitanda mala et peccata, omittenda non est, quanquam aliqui perturbandi sint et pejores efficiendi. Quia illud scandalum non est datum, sed acceptum, nec factum, sed permissum; ordo autem charitatis non obligat ad vitandum hujusmodi scandalum cum aliorum detrimento, vel incommodo. Et eadem ratio est de correptione; si enim consideretur correptio ut ad emendationem delinquentis dirigitur, sub hac ratione facienda non est, ubi desperatur fructus, necdum si majus detrimentum timeatur. At si reprehensio unius consideretur ut medium ad coercendos alios, vel saltem ad impediendum ne scelera quorundam alios ad similia peccata inducant (quod solum habet locum in peccatis publicis), saepe non est omittenda, non solum si non speretur emendatio privatae personae, sed neque etiam si majora mala et peccata ipsius timeantur. Quia tunc reprehensio non est inutilis, cum communitati profutura speretur. Neque est injusta, cum sit quaedam innocentium hominum, et ipsius virtutis ac divini honoris justa defensio, et poena quaedam ipsius peccatoris, de se medicinalis, ad quam infligendam jus habet Evangelicus praedicator ac doctor, quatenus ad commune bonum necessaria est. Neque etiam est contra ordinem charitatis, quandoquidem minus malum permittitur propter majus bonum, et scandalum illud non est activum, sed passivum, ut explicatum est. Et haec regula sic explicata, et generatim sumpta, omnino certa est et indubitata. Hoc enim sensu in Scriptura reprehenduntur Prophetae et pastores, qui peccata populi non corrigunt, sed dissimulant. Isai. 55: *Clama ne cesses*; et cap. 56: *Canes muti non valentes latrare*. Thren. 2: *Neque aperiebant iniquitatem tuam*; et latissime Ezech. 3, 13 et 33, quibus locis videndus est Hieron., qui hoc recte declarat et confirmat. Et Greg., 2 p. Past., c. 4. Optime Chrysost., in illud ad Tim. 5: *Peccantem coram omnibus argue. Quid (inquit)? nonne majus scandalum facit coram omnibus argue-re? Minime id quidem. Magis enim scandalizantur, si peccata non ignorantes nullum inferri videant cruciatum; sicut enim si impune peccatur, plurimi delinquant, ita si peccata*

puniantur, complures virtuti student; loquitur autem de peccatis publicis, de quibus Paulus fuerat locutus, ut omnes exponunt, et per se clarum est. Nam de occultis Christus dixerat: Corripe illum inter te, et ipsum solum. De qua re Bernard., ep. 78, eleganter dixit: Cum carpuntur vitia, et inde scandalum oritur, ipse sibi scandali causa est qui fecit quod argui debet, non ille qui arguit. Denique, nec cautiorem in verbo, nec circumspectiorem in sensu, illo qui ait: Melius est ut scandalum oriatur, quam ut veritas relinquatur. Quanquam nescio quid prosit, si quod mundus clamat, ego tacuero, omniumque passim naribus intecto fetore solus dissimulo pestem; et Gregorius, l. 7, ep. 1, quae refertur in c. Paulus, 2, q. 7, exponens illud: Seniore ne increpaveris: Haec regula tunc servanda est, cum culpa senioris exemplo suo non trahit ad interitum corda juniorum; ubi autem senior ad interitum juvenibus exemplum praebet, ibi districta increpatione feriendus est. Atque multa similia de hoc argumento facile reperiuntur, tam in dictis quam in factis et exemplis, tum Prophetarum, cum Apostolorum, et aliorum Sanctorum Patrum. Quanquam vero haec generalis doctrina indubitata sit. eam tamen ad praxim reducere, circumstantias omnes prudenter perpendere, ut doctor Evangelicus, neque in tacendo segnis, neque in loquendo imprudens sit, valde est difficile, et ideo et constanti animo et maturo iudicio pollere necesse est, eum qui hoc munere fungitur.

3. *Prudentia Christi in instruendis, corripiendisque Judaeis.*—Ex hac vero regula optime colligitur, prudentissime egisse Christum Dominum constanter docendo et corripiendo Judaeos, etiamsi multorum offensionem et scandalum inde oriturum esse praesciret. Hoc constat primo ex ipsius Christi auctoritate, qui nihil potuit imprudenter, aut praeter charitatis ordinem operari; sed legimus ita fecisse, et discipulis interdum ipsum momentibus quod Judaei scandalizarentur, respondisse: *Sinite illos; caeci sunt, et duces caecorum.* Secundo id patet ex re ipsa. Nam doctrina Christi erat universo mundo necessaria, majorisque momenti erat, quod vel pauci illam reciperent, qui erant futuri veluti semen disseminandum et multiplicandum in universo orbe, quam quod Judaei offensionis ac scandalii occasionem acciperent. Deinde Judaeorum principes, Scribae et Pharisei publice contumebant populum, ejusque salutem impediebant, tum pravis moribus, tum etiam re-

sistendo veritati, et doctrinae Christi, quae sufficienter illis proponebatur, reprehendendo, et ideo non obstante qualibet eorum offensione, publice a Christo objurgandi fuerunt. Denique, quamvis ex doctrina et reprehensione Christi Judaei sumpturi erant occasionem occidendi ipsum, quod gravius peccatum fuit quam caetera omnia quae antea ipsi commiserant, tamen hoc eorum malo bene usus erat Deus ad maximum bonum, qualis est redemptio et totius mundi salus. Non ergo debuit Christus doctrinam suam celare, ne illud malum fieret, sed potius debuit neque a docendo, neque increpando desistere, ne tantum bonum impediretur.

4. *Responsio ad argumenta in oppositum.*—Rationes autem dubitandi in initio positae solum procedunt in illis casibus, quando ex doctrina, aut reprehensione, vel privata, vel publica, nullum speratur commodum, sed solum detrimentum. Vel certe quando tantum est malum quod timetur, tamque exiguum bonum quod speratur, ut hoc potius praetermitti debere, quam illud permitti, prudenter judicetur. Saepe enim hujusmodi casus morales evenire possunt; cumque haec res neque intrinsece mala sit, neque necessario bona, sed juxta diversas circumstantias interdum unum expediatur, interdum aliud, ideo Scriptura et Sancti nunc uno modo loquuntur, nunc alio; ubique tamen idem intendunt, nimirum, ut id semper fiat, quod ordini charitatis magis fuerit consentaneum.

SECTIO III.

Quanto tempore Christus praedicaverit.

1. Haec quaestio necessaria est, ut intelligatur qua aetate Christus mortuus est, et ideo diligenter est hoc loco discutienda. Prima ergo sententia est quorundam Patrum, qui solum unum annum Christi praedicationi adscribunt. Ita dicit Clemens Alex., l. 1 Strom., non longe a fine, afferens illud Isai. 61: *Spiritus Domini super me, eo quod unxit me Dominus*; et infra: *Ut predicarem annum placabilem Domino*; et in hanc sententiam merito citari possunt Lactantius, Julius Africanus, et alii, qui asserunt, Christum trigesimo aetatis anno obiisse, quos infra suo loco referemus. Tribui etiam solet haec opinio Tertuliano, qui lib. cont. Judaeos, c. 8, dicit, Christum mortuum esse anno 15 imperii Tiberii. Sed hic auctor potius videtur errasse ponens initium praedicationis Christi anno 12 Tibe-

rii, ut supra, ex l. cont. Marcion., annotavimus.

2. Secunda sententia est, Christum Dominum duobus annis praedicasse. Haec videtur fuisse sententia Apollinaris Laodic., apud Hieronym., Dan. 9; et eam sequitur Cyrill. Alexandr., in 29 c. Isaiae, in princ. Tertia sententia et communis est, Christum praedicasse tribus annis, et nonnullis mensibus, cujus auctores postea referam.

3. Quarta sententia esse potest, posuisse in praedicatione super quatuor annos, menses quoque aliquot. Ut autem de his tribus sententiis ultimis feramus iudicium (prima enim in omni sensu est improbabilis), est animadvertendum initium praedicationis Christi posse computari, vel a baptismo, vel a miraculo nuptiarum. Quae differentia in nostra sententia multum ad praesentem quaestionem refert. Existimamus enim annum integrum inter illa duo mysteria intercessisse; qui vero hoc negant, tantumque aliquot menses intercessisse asserunt, nihil referre putant, quod a baptismo vel nuptiis praedicationis sumatur exordium.

4. Primo igitur certum existimo a miraculo nuptiarum posuisse in praedicatione Christum ut minimum duos annos, et aliquot menses aut dies, in quo fere omnes Sancti Patres conveniunt, idque ex discursu Evangelii Joan. manifeste colligunt. Nam cap. 2, statim post miraculum nuptiarum, commemorat unum Pascha quod Christus Jerosolymis celebravit; deinde c. 6 aliud memorat, quod sine ulla dubitatione est distinctum a superiori (ut aperte constat ex historia illorum capitum); atque ita numeratur unus annus, qui ut minimum inter illa Paschata interpositus est. Rursus cap. 11 et 13 mentionem facit alterius Paschatis, in quo Christus interfectus est, quod esse distinctum a reliquis, eodem modo ex eadem historia constat; ergo necesse est ut praedicationis Christi duraverit saltem duobus annis, quia tria Paschata non possunt minori tempore numerari. Quibus insuper addendum est tempus illud, quod a miraculo nuptiarum usque ad proximum Pascha fluxit, quod juxta sententiam supra a nobis approbatam fuit a 6 die Januarii usque ad finem Martii. Et ex eadem sententia sequitur, si numeremus annos praedicationis Christi a baptismo, non posse a nobis pauciores quam tres numerari; et hinc etiam evidenter confutatur prima sententia. Quia, sive initium praedicationis sumatur a baptismo,